

P R O C E D U R Y

**POSTĘPOWANIA NAUCZYCIELI
W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH
W SSP NR 5 W WOŁOMINIE**

Spis treści:

I.	Wstęp	str.3
	1. Postawy prawne stosowanych procedur	
	2. Cele	
	3. Uzasadnienie wdrożenia procedur w szkole	
	4. Sposób sporządzenia notatki bezpośrednio po zaistnieniu sytuacji kryzysowej	
II.	Słownik pojęć	str.5
III.	Procedury postępowania	str.7
	1. Zagrożenia zewnętrzne	str.7
	1.1 Podłożenie ładunku wybuchowego i podejrzanego pakunku	str.7
	1.2 Pożar w szkole	str.8
	1.3 Skażenie chemiczne i biologiczne	str.11
	1.4 Wtargnięcie napastnika	str.12
	2. Zagrożenia wewnętrzne	str.15
	2.1 Agresywne zachowanie w szkole lub zjawisko fali	str.15
	2.2 Czyn karalny popełniony przez ucznia	str.17
	2.3 Ofiara czyny karalnego	str.17
	2.4 Substancje psychoaktywne	str.18
	2.5 Kradzież, wymuszanie.....	str.20
	2.6 Pedofilia i uwodzenie	str.20
	2.7 Pornografia i niepokojące zachowania seksualne	str.21
	2.8 Wypadek ucznia w szkole	str.22
	3. Bezpieczeństwo cyfrowe	str.24
	3.1 Cyberprzemoc	str.24
	3.2 Nadmierne korzystanie z internetu	str.26
	3.3 Niebezpieczne kontakty w internecie	str.29
	3.4 Procedury reagowania w przypadku wystąpienia incydentów zagrożenia cyberbezpieczeństwa w szkole	str.30
	3.5 Seksting	str.31

I. WSTĘP

Procedury są prawną wykładnią wytyczającą ogólną drogę postępowania szkoły w trudnych sytuacjach. Rolę koordynatora wszelkich działań wychowawczych dla uczniów wymagających szczególnej uwagi pełni w szkole pedagog. Procedury omawiają postępowanie wobec nieletniego, którym jest uczeń do ukończenia 18 lat. Czyny takiej osoby w rozumieniu ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich mogą być rozpatrywane w trzech aspektach:

- demoralizacji - jest to osoba, która nie ukończyła 18 lat;
- czynu karalnego - jest to osoba, która dopuszczając się takiego czynu miała ukończony 13 rok życia a nie ukończyła 17 lat;
- środków wychowawczych lub poprawczych orzekanych względem osoby nie dłużej jednak niż do ukończenia 21 lat.

Osoba podejmująca się interwencji musi działać pewnie i zdecydowanie oraz wykazać się dużą wrażliwością i delikatnością. Aspektem nadrzędnym dla wszystkich procedur jest przepływ informacji w obrębie rady pedagogicznej, która winna być postrzegana jako miejsce dialogu, opartego na wymianie zebranych danych.

Każdy wychowawca zobowiązany jest zapoznać uczniów i ich rodziców z istniejącymi procedurami dyscyplinującymi pracę szkoły. Do obowiązku wychowawcy należy zebranie podpisów od uczniów i rodziców.

1. PODSTAWY PRAWNE STOSOWANYCH PROCEDUR

1. Ustawa z dnia 26 października, 1982r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.)
2. Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964r. Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)
3. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)

5. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 z późn. zm.)
6. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005r.Nr 179, poz. 1485 z późn. zm.)
7. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.)
8. Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 10, poz. 55 z późn. zm.)
9. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r. "Polska Deklaracja w Sprawie Młodzieży i Alkoholu" (Monitor Polski Nr 6, poz. 125)
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem (Dz. U. z 2003r. Nr 26, poz. 226)
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2013r. nr 0 poz. 532);
12. Zarządzenie Nr 590/03 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 października 2003 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich (Dz. Urz. KGP Nr 20, poz. 107 z późn. zm.)
13. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów – Bezpieczna Szkoła – Ministerstwo Edukacji Narodowej 2020.

2. CELE

1. Wyznaczenie jasnych i czytelnych reguł postępowania w sytuacjach kryzysowych.
2. Promowanie postaw i zachowań godnych naśladowania.
3. Socjalizacja uczniów
4. Zwiększenie wychowawczej roli szkoły
5. Wypracowanie jednolitych metod współpracy między rodzicami i szkołą.

3. UZASADNIENIE WDROŻENIA PROCEDUR W SZKOLE

1. Promowanie postaw pomagających zachować bezpieczeństwo, ład i porządek na terenie szkoły.
2. Wypracowanie i wdrażanie w życie jednolitych procedur działania eliminujących czynnik przypadkowości, dowolności w interpretowaniu przepisów prawa

4. SPOSÓB SPORZĄDZENIA NOTATKI BEZPOŚREDNIO PO ZAISTNIENIU SYTUACJI KRYZYSOWEJ

Pisemna notatka sporządzona bezpośrednio po zdarzeniu powinna zawierać następujące informacje:

1. Co się stało, na czym polegało zdarzenie?
2. Kto brał w nim udział?
3. Miejsce i czas zdarzenia.
4. Jakie działania podjęła szkoła po zdarzeniu?
5. Kto podejmował poszczególne działania?

II. SŁOWNIK POJĘĆ

Alarm - sygnał dźwiękowy informujący o wtargnięciu napastnika na teren szkoły.

Alarmowanie - działanie mające na celu natychmiastowe przekazanie sygnału do wszystkich osób pozostających na terenie szkoły o wtargnięciu uzbrojonego napastnika.

Cyberbezpieczeństwo – odporność systemów informacyjnych na działania naruszające poufność, integralność, dostępność i autentyczność przetwarzanych danych lub związanych z nimi usług oferowanych przez te systemy.

Cyberprzemoc – rodzaj przemocy, której akty dokonywane są przy użyciu nowych technologii (mediów elektronicznych) w internecie. Do kategorii takich zjawisk zaliczamy: wyzywanie, straszenie, prześladowanie, oczernianie lub poniżanie. W praktyce polega ona m.in. na przerabianiu i publikowaniu ośmieszających materiałów, zdjęć, filmów, upublicznianiu sekretów ofiar, wulgarnym i złośliwym komentowaniu wpisów i zdjęć. Może

także przybierać formę podszywania się pod inną osobę za pomocą przechwyconego profilu lub poczty, jak również celowego ignorowania aktywności ofiary w sieci.

Infoholizm (siecioholizm) – nadmierne, obejmujące niekiedy niemal całą dobę, korzystanie z zasobów internetu i gier komputerowych (najczęściej sieciowych) oraz portali społecznościowych przez dzieci. Jego negatywne efekty polegają na pogarszaniu się stanu zdrowia fizycznego (np. choroby oczu, padaczka ekranowa, choroby kręgosłupa) i psychicznego (irytacja, rozdrażnienie, spadek sprawności psychofizycznej, a nawet depresja), zaniechaniu codziennych czynności, oraz osłabianiu relacji rodzinnych i społecznych.

Nadużywanie internetu - inaczej „siecioholizm”, „infoholizm”, czy „uzależnienie od internetu”. Nadużywanie sieci związane jest z ilością czasu spędzanego w internecie oraz intensywnością korzystania z niego, przy równoczesnym zaniechaniu innych aktywności. W wielu przypadkach stan taki ma znaczący wpływ na pogorszenie funkcjonowania człowieka w różnych sferach: fizycznej, psychicznej, społecznej, ekonomicznej, interpersonalnej.

Napastnik: osoba posługująca się bronią, która zabija lub próbuje zabijać osoby znajdujące się na określonym obszarze, w obiekcie lub budynku.

Pornografia dziecięca – materiały przedstawiające seksualne wykorzystanie dzieci. Określenie materiałów (tekstu, filmu, zdjęć, zapisów audio), które powstały podczas seksualnego wykorzystania dziecka. Termin „materiały przedstawiające seksualne wykorzystanie dzieci” jest bardziej poprawny niż termin „pornografia dziecięca”, ponieważ odzwierciedla charakter przestępstwa dokonanego na dziecku. Art. 202 Kodeksu karnego zabrania produkcji, utrwalania, przechowywania, posiadania, uzyskiwania dostępu oraz prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego, jak również: produkcji, rozpowszechniania, prezentowania, przechowywania, posiadania treści pornograficznych przedstawiających wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej.

Seksting - to przesyłanie za pomocą internetu i urządzeń mobilnych zdjęć, filmów lub wiadomości o charakterze seksualnym. Zjawisko to dotyczy całej grupy internautów –

dorosłych, dzieci i młodzieży. Szczególnie w przypadku tej ostatniej grupy możemy mówić o poważnym zagrożeniu i konsekwencjach wiążących się z tym zjawiskiem. Najczęściej nagie zdjęcia przesyłane są pomiędzy osobami znajomymi, które tworzą związek lub są na etapie nawiązywania relacji, często jako dobrowolna aktywność własna, ale i na prośbę obecnego czy przyszłego partnera. W założeniu ma to być korespondencja o prywatnym charakterze. Niestety zdarza się, że materiały przekazywane w prywatnej korespondencji trafiają do publicznego dostępu, stając się niekiedy przyczyną tragedii.

Treści szkodliwe - treści, które mogą wywołać negatywne emocje u odbiorcy, treści promujące niebezpieczne zachowania i dlatego nieodpowiednie dla szerokiego odbiorcy. Do szkodliwych treści zalicza się m.in: treści obrazujące przemoc, obrażenia fizyczne bądź śmierć (np. zdjęcia/filmy prezentujące ofiary wypadków), okrucieństwo wobec zwierząt, nawołujące do samookaleczeń lub samobójstw, zachowań szkodliwych dla zdrowia czy zażywania niebezpiecznych substancji; treści dyskryminacyjne, prezentujące postawy wrogości a nawet nienawiści; treści pornograficzne.

III. PROCEDURY POSTĘPOWANIA

1. Zagrożenia zewnętrzne

1.1 Podłożenie ładunku wybuchowego i podejrzanego pakunku

- Bezzwłocznie powiadomić o tym fakcie dyrektora szkoły, pedagoga, psychologa oraz kierownika gospodarczego i ewentualnie zabezpiecza przedmiot przed dostępem do niego osób niepowołanych.
- O ewakuacji decyduje dyrektor, który po otrzymaniu meldunku od nauczyciela lub innej osoby zgłaszającej zagrożenie oraz rozpoznaniu sytuacji podejmuje decyzję o zawiadomieniu służb (policja, straż pożarna) i ogłoszeniu alarmu.
- Dyrektor szkoły powiadamia policję dzwoniąc na numer 997 lub 112. Zawiadamiając podaje następujące dane:
 - rodzaj zagrożenia i źródło informacji o zagrożeniu
 - treść rozmowy z osobą przekazującą informację o podłożeniu ładunku wybuchowego
 - numer telefonu, na który przekazano informację o zagrożeniu

- dokładny czas jej przyjęcia
- opis miejsca i wygląd ujawnionego przedmiotu
- Dyrektor wykonuje wszystkie polecenia dyżurującego policjanta, który przejmuje kierowanie akcją i podejmuje decyzję o sposobie działań aż do momentu przyjazdu policji na miejsce zdarzenia.
- Do czasu przyjazdu policji, należy w miarę istniejących możliwości zabezpieczyć zagrożone miejsce, zachowując elementarne środki bezpieczeństwa, bez narażania uczniów na niebezpieczeństwo.
- Dyrektor szkoły czuwa nad przebiegiem akcji aż do przyjazdu policji.

- **PODEJRZANYCH PRZEDMIOTÓW NIE WOLNO DOTYKAĆ!**

- Policja na miejscu zdarzenia zabezpiecza teren. Zainteresowania i uwagi wymagają: rzucające się w oczy nietypowe zachowania osób, pozostawione bez opieki przedmioty typu: paczki, pakunki itp., osoby ubrane nietypowo do występującej pory roku, samochody w szczególności furgonetki pozostawione w nietypowych miejscach.
- Po ogłoszeniu ewakuacji należy zachować spokój i opanowanie, pozwoli to sprawnie i bezpiecznie opuścić zagrożony rejon.
- Po ogłoszeniu ewakuacji w miejscu twojej pracy, należy bezzwłocznie je opuścić, nic ze sobą nie zabierając, uprzednio wylogowując się z e-dziennika, aby nie wyciekły dane osobowe.

1.2 Pożar w szkole

Ważne!

Alarm lokalny w szkole jest sygnałem, który powinien być znany wszystkim uczniom pracownikom szkoły (JEDEN DŁUGI DZWONEK). Tylko w przypadku, gdy nastąpiło bezpośrednie zagrożenie życia, nauczyciel sam podejmuje decyzję o ewakuacji, nie czekając na ogłoszenie alarmu.

Zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole/placówce oświatowej:

- O ewakuacji decyduje dyrektor, który po otrzymaniu meldunku od nauczyciela lub innej osoby zgłaszającej zagrożenie oraz rozpoznaniu sytuacji podejmuje decyzję o zawiadomieniu służb (policja, straż pożarna) i ogłoszeniu alarmu.
- W sytuacji braku prądu sygnał alarmowy może być ogłaszany za pomocą gwizdka lub dzwonka ręcznego, z jednoczesnym komunikatem słownym podawanym przez osoby ogłaszające alarm. Jest to sygnał do natychmiastowego działania dla wszystkich pracowników szkoły oraz bezwzględnego wykonywania poleceń nauczycieli przez uczniów.
- Niezbędne jest wezwanie odpowiednich służb drogą telefoniczną.

Procedura wezwania powinna być realizowana następująco:

Wybranie numeru odpowiedniej służby:

- policja 997;
- straż pożarna 998;
- pogotowie ratunkowe 999;
- europejski telefon alarmowy (obowiązujący na terenie całej Unii Europejskiej) 112;
- pogotowie energetyczne 991;
- pogotowie gazowe 992;
- pogotowie ciepłownicze 993;
- pogotowie wodno-kanalizacyjne 994;
- wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego 987;
- infolinia policji (połączenie bezpłatne) 800 120 226.

Po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podanie następujących informacji:

- rodzaj stwierdzonego zagrożenia;
- nazwa i adres szkoły;
- imię i nazwisko oraz pełniona funkcja;
- telefon kontaktowy;
- zrealizowane dotąd działania w reakcji na zagrożenie.

- Wszystkie działania od tej chwili mają prowadzić do jak najszybszej ewakuacji wszystkich osób znajdujących się na terenie szkoły. Wszyscy powinni bezwzględnie podporządkować się poleceniom osób funkcyjnych. W przypadku uczniów taką osobą jest nauczyciel, z którym w danym momencie mają zajęcia.
- Akcją nie może kierować wiele osób, by nie doprowadzić do dezorientacji i wybuchu paniki.
- Po rozpoznaniu zagrożenia i dokonaniu oceny sytuacji nauczyciel decyduje o możliwej najkrótszej drodze ewakuacji z budynku.
- Uczniowie na polecenie nauczyciela ustawiają się w szeregu i w sposób zorganizowany kierują się do wskazanego wyjścia ewakuacyjnego.
- Należy poruszać się po prawej stronie korytarzy i klatek schodowych, wykonując polecenia osób funkcyjnych.
- Jeżeli alarm zostanie ogłoszony w czasie przerwy, uczniowie powinni skupić się wokół najbliższej stojącego nauczyciela.
- Nauczyciele i uczniowie, którzy mają lekcje na wyższych kondygnacjach, schodzą po stwierdzeniu, że uczniowie z niższych kondygnacji opuścili już budynek i drogi ewakuacyjne są wolne.
- Po opuszczeniu budynku uczniowie wraz z nauczycielem udają się na **miejsce zbiórki - boisko szkolne (orlik)**.
- Jeżeli alarm zostaje ogłoszony w czasie przerwy, uczniowie natychmiast udają się (jeżeli tylko nie zagraża to ich bezpieczeństwu) pod salę, w której mają mieć zajęcia i stamtąd pod opieką nauczyciela przemieszczają się tak, jak to opisano wyżej.
- Zbiórka na placu alarmowym służy sprawdzeniu obecności uczniów klas i ustaleniu liczby osób nieobecnych. Jest to bardzo istotne dla prowadzenia przez wezwane służby akcji ratunkowej.
- W przypadku ewakuacji z powodu alarmu pożarowego pracownik niepedagogiczny przebywający na parterze otwiera wszystkie wyjścia ewakuacyjne oraz furtkę boiska szkolnego.

Najważniejsze zasady, o których powinien pamiętać każdy uczeń i przestrzegać ich od chwili ogłoszenia w szkole alarmu:

1. Słuchaj i wykonuj dokładnie polecenia nauczyciela.
2. Zachowaj spokój.
3. Po przerwaniu zajęć udaj się wraz z klasą na miejsce zbiórki drogą wskazywaną przez nauczyciela.
4. Pomagaj osobom słabszym.
5. Nie lekceważ zagrożenia nawet wówczas, gdy nie jest ono bezpośrednie.

1.3 Skażenie chemiczne, biologiczne

W razie informacji o możliwości skażenia chemicznego lub biologicznego, co do którego istnieje podejrzenie, że może stanowić zagrożenie dla osób i mienia należy:

- Bezzwłocznie powiadomić o tym fakcie dyrektora szkoły.
- Dyrektor szkoły powiadamia policję dzwoniąc na numer 997 lub 112.

Zawiadamiając podaje następujące dane:

- rodzaj zagrożenia i źródło informacji o zagrożeniu,
- dokładny czas przyjęcia informacji o zagrożeniu,
- opis miejsca i wygląd ujawnionego przedmiotu lub substancji będących zagrożeniem.
- Dyrektor wykonuje wszystkie polecenia dyżurnego policjanta, który przejmuje kierowanie akcją i podejmuje decyzję o sposobie działań, aż do momentu przyjazdu policji na miejsce zdarzenia.
- Do czasu przyjazdu policji, należy w miarę istniejących możliwości zabezpieczyć zagrożone miejsce, zachowując elementarne środki bezpieczeństwa, bez narażania uczniów na niebezpieczeństwo.
- Dyrektor szkoły czuwa nad przebiegiem akcji aż do przyjazdu policji.

PODEJRZANYCH PRZEDMIOTÓW NIE WOLNO DOTYKAĆ !

- Policja na miejscu zdarzenia zabezpiecza teren.

Zainteresowaniu i uwadze podlegają: rzucające się w oczy nietypowe zachowania osób, pozostawione bez opieki przedmioty typu: paczki, pakunki itp., osoby ubrane nietypowo

do występującej pory roku, samochody w szczególności furgonetki pozostawione w nietypowych miejscach.

- Po ogłoszeniu ewakuacji należy zachować spokój i opanowanie, sprawnie i bezpiecznie opuścić zagrożony rejon.

1.4 Wtargnięcie napastnika

Postępowanie nauczyciela w przypadku wtargnięcia napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i w salach lekcyjnych, tzw. aktywnego strzelca.

Jeżeli nie miałeś szansy na ucieczkę:

- Ukryj się, zamknij drzwi na klucz (zabarykaduj się) – szybkie zamknięcie drzwi może uniemożliwić napastnikowi wejście do pomieszczenia.
- Wycisz i uspokój uczniów – wszelkie dźwięki wydostające się z sal lekcyjnych mogą przyciągnąć uwagę i sprowokować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali lekcyjnej przez drzwi czy ścianę.
- Zaopiekuj się uczniami ze SPE i uczniami, którzy potrzebują pomocy – zwróć szczególną uwagę na uczniów, którzy specyficznie reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji.
- Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony – niespodziewane sygnały telefonów mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń i zachęcić napastnika do wejścia.
- Poinformuj policję, wysyłając informację tekstową SMS o zaistniałej sytuacji – w przypadku wtargnięcia napastnika do szkoły niezbędne jest natychmiastowe przekazanie informacji policji.
- Zasłoń okno, zgaś światło – należy zaciemnić salę, aby utrudnić obserwowanie osób zabarykadowanych w salach lekcyjnych przez osoby współpracujące z napastnikami, a znajdujące się na zewnątrz budynku.
- Nie przemieszczaj się – przemieszczanie się powoduje hałas lub powstanie cienia, który może zostać zauważony przez napastników.

- Stań poniżej linii okien, zejź z światła drzwi – przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników.
- Zejź z linii strzału, połóż się na podłodze – z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1-1,5m. Strzały z broni palnej bez problemu przebijają drzwi i mogą zranić osoby znajdujące się wewnątrz.
- Jeżeli usłyszysz strzały, nie krzycz – napastnicy, oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi, chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się, czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma.
- Nie otwieraj nikomu drzwi – interweniujące oddziały policji w razie takiej konieczności same otworzą drzwi. Napastnicy mogą zmusić osoby funkcyjne (np. dyrektora) do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi.

W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia:

- Podejmij walkę, która może być ostatnią szansą na uratowanie życia – celem aktywnego strzelca jest zabicie jak największej liczby ludzi. W takiej sytuacji podjęcie walki może dać jedyną szansę na uratowanie życia.

Postępowanie nauczyciela w przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą:

- Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika – wszelkie próby oporu mogą sprowokować napastnika do impulsywnych zachowań lub zostać uznane za akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników.
- Nie udawaj bohatera – osoby stawiające opór napastnikom giną pierwsze.
- Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon – wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej.
- Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia – w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie zostanie potraktowane jako próba oporu.
- Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego – patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji.
- Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika – odwracanie plecami może zostać uznane za akt agresji bądź lekceważenia, wywołuje złość lub niepokój napastnika.

- Nie zwracaj na siebie uwagi – niezwracanie na siebie uwagi może zwiększyć szansę na uratowanie życia w przypadku, gdy zamachowcy zdecydują się zabić kogoś dla przykładu.
- Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny – brak szacunku i agresja mogą zostać ukarane przez zamachowców.
- Nie oszukuj terrorysty – oszustwo może zostać uznane za brak szacunku czy agresji i zostać ukarane.
- Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu – zwracanie się do uczniów po imieniu pozwala na ich upodmiotowienie, co może spowodować łagodniejsze ich traktowanie przez zamachowców.
- Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami – wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie może być nietypowe.
- Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów – każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana.
- Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty, zapytaj o możliwość np. napicia się wody – nigdy nie wiadomo, kiedy kolejny raz będzie można napić się czy zjeść posiłek.

Postępowanie nauczyciela w przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez policję:

- Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów, bo możesz zostać uznany za terrorystę – policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie odróżnić napastników od ofiar.
- Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi – próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby może zostać potraktowana jako utrudnianie działania służb lub nawet uznana za akt agresji.
- Połóż się na podłogę, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi, najlepiej na wysokości głowy – taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników.

- Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom – postawa taka ułatwia działania policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników.
- Odpowiadaj konkretnie na pytania policjantów – nie zmyślaj, jeśli czegoś nie wiesz lub nie pamiętasz, powiedz to wyraźnie; służby interwencyjne potrzebują faktów, żeby uratować ludzkie życie.
- Nie trzymaj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących – tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego.
- Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami – wszelkie samowolne działania mogą utrudnić akcję ratunkową.
- Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy – policja zbiera kluczowe informacje mające się przyczynić do skutecznej akcji uwolnienia zakładników i identyfikacji zamachowców.
- Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona – w pierwszej fazie operacji odbijania zakładników policja nie jest w stanie odróżnić zakładników od napastników, którzy często próbują się wtopić w tłum i uciec z miejsca ataku.
- Po wydaniu polecenia wyjścia opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku – w przypadku interwencji sił bezpieczeństwa należy wykonać polecenia dokładnie tak, jak tego chcą siły interwencyjne.
- Nie zatrzymuj się w celu zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru – najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych

2. Zagrożenia wewnętrzne

2.1 Agresywne zachowanie w szkole lub zjawisko fali

Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. Obowiązkiem każdego pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej i słownej jest przerwanie tego zachowania. Każde takie zachowanie powinno być odnotowane w dzienniku lekcyjnym e-dziennik oraz w dzienniku pedagoga lub psychologa szkolnego.

Interwencja zachodzi w postaci stanowczej i zdecydowanej reakcji na zaistniałą sytuację:

- Jeżeli możliwe przekazanie uczniowi lub uczniom, w prostych i jasnych komunikatach, że w szkole nie ma zgody na takie zachowanie;
- Podjęcie przez nauczyciela lub innego pracownika szkoły próby wyciszenia agresywnego zachowania poprzez rozmowę z uczniem;
- W przypadku, gdy rozmowa nie skutkuje, nauczyciel poprzez innego pracownika szkoły lub ucznia zawiadamia pedagoga / psychologa / innego nauczyciela lub pielęgniarkę o zaistniałej sytuacji;
- Odizolowanie ucznia zachowującego się agresywnie od grupy, jeżeli jest taka możliwość należy zaprowadzić agresywnego ucznia do pedagoga lub psychologa, w przypadku braku takiej możliwości należy zapewnić bezpieczeństwo pozostałym uczniom poprzez wyprowadzenie ich z klasy;
- Udzielenie pomocy ofierze agresji;
- W sytuacji bardzo agresywnego zachowania ucznia (groźenie, napaść fizyczna, pobudzenie fizyczne, niemożność uspokojenia przez nauczyciela), zawiadomienie pogotowia ratunkowego i (lub) policji oraz rodziców;
- Poinformowanie rodziców o zachowaniu ucznia i zabraniu go z lekcji;
- Rozmowa z rodzicami ucznia przeprowadzona przez wychowawcę/ pedagoga/ psychologa w celu dobrania odpowiednich form pomocy dla dziecka. Sporządzenie notatki ze spotkania zawierającej ustalenia co do dalszych działań lub spisanie kontraktu;
- W przypadku kolejnych zachowań agresywnych ucznia i jednocześnie braku efektywnej współpracy z rodzicami szkoła kieruje wniosek do sądu rodzinnego.

2.2 Czyn karalny popełniony przez ucznia

- Osoba będąca świadkiem popełnienia czynu karalnego lub dostrzegła zagrożenie, zobowiązana jest niezwłocznie powiadomić o tym dyrektora szkoły.
- Dyrektor szkoły odpowiada za ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
- Małoletni/nieletni sprawca czynu karalnego zostaje zatrzymany i przekazany pod opiekę dyrektorowi szkoły lub pedagogowi/psychologowi, bądź osobie wyznaczonej przez dyrektora szkoły.
- Dyrektor szkoły powiadamia rodziców/opiekunów prawnych ucznia (sprawcy czynu karalnego) o zaistniałej sytuacji.
- Dyrektor szkoły niezwłocznie powiadamia policję o zdarzeniu niosącym znamiona czynu karalnego (np. rozbój, uszkodzenie ciała, itp.). Jeżeli sprawca jest pełnoletni, bądź nie jest uczniem szkoły, do obowiązków dyrektora należy zabezpieczenie dowodów lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie policji.
- Dyrektor szkoły nie przeprowadza czynności zarezerwowanych dla policji (np. przeszukanie, przesłuchiwanie).

2.3 Ofiara czynu karalnego

Sposób postępowania:

- Osoba, która była świadkiem popełnienia czynu karalnego lub dostrzegła zagrożenie, winna udzielić ofierze pierwszej pomocy (przedmedycznej) bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie lekarza, w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń;
- Świadek powinien powiadomić o sytuacji dyrektora szkoły;
- Obowiązkiem dyrektora szkoły jest niezwłoczne powiadomienie rodziców/opiekunów prawnych ucznia – ofiary czynu karalnego;
- Dyrektor szkoły winien niezwłocznie wezwać policję, szczególnie w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia;
- Ofiara czynu karalnego powinna otrzymać pomoc, wsparcie psychologiczne.

2.4 Substancje psychoaktywne

W przypadku znalezienia podejrzanej substancji odurzającej na terenie szkoły, należy:

- Zachować szczególne środki ostrożności;
- Zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej uczniów oraz jej ewentualnym zniszczeniem;
- Powiadomić dyrektora szkoły, który zawiadamia policję;
- Ustalić (jeżeli to możliwe), do kogo należy znaleziona substancja;
- Przekazać policji zabezpieczoną substancję oraz informację o zaistniałej sytuacji;
- Opracować i przeprowadzić projekty edukacyjne dotyczące ww. problematyki oraz wdrożyć profilaktykę uzależnień.

W przypadku podejrzenia ucznia o posiadanie środków odurzających należy:

- Odizolować podejrzanego od pozostałych uczniów w klasie;
- Powiadomić pedagoga/psychologa szkolnego;
- Powiadomić dyrektora szkoły, który zawiadomi policję;
- Zażądać od ucznia, w obecności innej osoby/pedagoga, przekazania posiadanej substancji i/lub pokazania zawartości plecaka oraz kieszeni;
- Powiadomić rodziców/prawnych opiekunów ucznia;
- Poinformować rodziców o procedurach obowiązujących w szkole/placówce;
- Przeprowadzić z uczniem w obecności jego rodziców/opiekunów prawnych rozmowę o złamaniu obowiązujących zasad szkolnych, a następnie objąć ucznia działaniami profilaktycznymi; wsparcia należy udzielić również rodzicom/ opiekunom prawnym ucznia;
- Zaproponować rodzicom/opiekunom prawnym działania profilaktyczne w zakresie rozpoznawania sygnałów ostrzegawczych oraz posiadania i rozprowadzania środków odurzających, bądź specjalistyczne, np. uczestnictwo w warsztatach umiejętności wychowawczych.

W przypadku rozpoznania u ucznia stanu odurzenia alkoholem należy:

- Powiadomić wychowawcę klasy ucznia;
- Odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie;

- Powiadomić pedagoga/psychologa szkolnego;
- Przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego;
- Powiadomić dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji;
- Powiadomić rodziców/opiekunów prawnych ucznia oraz prosić ich o przybycie do szkoły/placówki;
- Poinformować rodziców/opiekunów prawnych o obowiązującej w szkole procedurze postępowania w przypadku znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych, a następnie objąć ucznia działaniami profilaktycznymi; wsparcia udzielić również rodzicom/opiekunom prawnym ucznia;
- Przeprowadzić rozmowę z rodzicami, opisując zagrożenie zdrowia dziecka, wskazać instytucje, które mogą służyć pomocą w zaistniałej sytuacji;
- W przypadku wystąpienia stanu nagłego zagrożenia zdrowia powiadomić jednostkę państwowego ratownictwa medycznego

W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia narkotykami, w tym „dopalaczami”:

- Przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy;
- Poinformować pielęgniarkę/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego;
- W momencie rozpoznania odizolować ucznia od pozostałych rówieśników w klasie;
- Przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego;
- Poinformować dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji;
- Wezwać do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia;
- Przekazać rodzicom informację o obowiązującej procedurze postępowania;
- Przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi oraz z uczniem;
- Zobowiązać rodziców/opiekunów prawnych do pomocy dziecku w zaprzestaniu odurzania się, wskazać działania i instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji;
- Opracować działania profilaktyczne do zrealizowania z uczniem;
- Uwzględnić w programie wychowawczo-profilaktycznym zdiagnozowane obszary; • monitorować i ewaluować efekty oddziaływań profilaktycznych;
- W przypadku wystąpienia stanu nagłego zagrożenia zdrowia powiadomić jednostkę państwowego ratownictwa medycznego.

W przypadku odmowy współpracy rodziców/opiekunów prawnych:

- Szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję oraz pomoc społeczną;
- Szkoła współpracuje z instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia ucznia na mocy obowiązujących przepisów prawa.

2.5 Kradzież, wymuszanie

Sposób postępowania:

- Natychmiastowe poinformowanie wychowawcy klasy, pedagoga i dyrektora szkoły.
- Ustalenie personaliów wszystkich uczestników zdarzeń (sprawcy, poszkodowanego i świadków zdarzenia).
- Zabezpieczenie materiałów, mogących być pomocnymi w wyjaśnieniu zdarzenia (nagranie z monitoringu).
- Wezwanie rodziców uczniów, których dotyczy sprawa.
- W szczególnych przypadkach (jeśli sytuacja się powtarza lub sprawa dotyczy cennego przedmiotu) wezwanie policji.
- Przeprowadzenie przez wychowawcę klasy rozmowy z uczniem w obecności rodzica (opiekuna prawnego) i pedagoga.
- Zobowiązanie ucznia do oddania skradzionej rzeczy ewentualnie pokrycie kosztów skradzionego przedmiotu.
- Wobec ucznia zastosowanie kary zapisanej w statucie szkoły.
- Wychowawca zobowiązany jest do sporządzenia notatki z zajścia i zapisanie jej w dzienniku elektronicznym.
- W szczególnych przypadkach, (jeśli sytuacja się powtarza lub sprawa dotyczy cennego przedmiotu) dyrektor szkoły występuje do sądu Rodzinnego o wszczęcie postępowania przeciwko demoralizacji

2.6 Pedofili i uwodzenie

Sposób postępowania:

- Bezzwłoczne podjęcie działań mających na celu powstrzymanie tego zjawiska;

- Po stwierdzeniu zagrożenia powiadomienie dyrektora oraz pedagoga/psychologa szkolnego;
- W przypadku potwierdzenia informacji o pojawianiu się osób obcych, zaczepiających uczniów, bezzwłoczne powiadomienie policji;
- Przekazanie przez dyrektora wszystkim pracownikom szkoły informacji o stwierdzonym zagrożeniu
- Podjęcie przez wychowawców oraz pedagoga/psychologa szkolnego działań profilaktycznych skierowanych do uczniów w celu omówienia potencjalnego zagrożenia oraz wskazania możliwych form przekazywania pracownikom szkoły informacji o osobach, które mogą stwarzać zagrożenie;
- W przypadku stwierdzenia, że uczeń był molestowany, bezzwłoczne powiadomienie rodziców/prawnych opiekunów ucznia oraz policji w celu przeprowadzenia czynności sprawdzających, które umożliwią ustalenie sprawcy;
- Wezwanie do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia przez dyrektora;
- Przeprowadzenie przez pedagoga/psychologa szkolnego indywidualnej rozmowy z uczniem – omówienie w obecności rodziców przyczyn i okoliczności zdarzenia;
- Ustalenie przez dyrektora, w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia oraz pedagogiem/psychologiem szkolnym, dalszych działań mających na celu zapewnienie uczniowi właściwej opieki.

2.7 Pornografia i niepokojące zachowania seksualne

Sposób postępowania:

- W przypadku otrzymania przez nauczyciela/rodzica lub inną osobę informacji o rozpowszechnianiu przez ucznia pornografii w internecie lub szkole bezzwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły oraz administratora sieci o zaistniałym zdarzeniu;
- W przypadku, gdy uczeń przekazuje informację o osobach, które pokazywały materiały pornograficzne, zapewnienie mu anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji związanych z przemocą skierowaną wobec tego ucznia ze strony sprawców zdarzenia;
- Przekazanie przez dyrektora pracownikom szkoły informacji o stwierdzonym zagrożeniu bez wskazywania konkretnego ucznia;

- Podjęcie przez wychowawcę klasy i pedagoga/psychologa szkolnego działań profilaktycznych wśród uczniów w celu omówienia zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym, oraz wskazania możliwych konsekwencji tego typu działań;
- Wezwanie przez dyrektora do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, który rozpowszechniał materiały pornograficzne;
- Przeprowadzenie przez wychowawcę lub pedagoga, psychologa szkolnego rozmowy z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia

2.8 Wypadek ucznia w szkole

Udzielenie poszkodowanemu pierwszej pomocy przedmedycznej

- Pracownik szkoły, który otrzymał wiadomość o wypadku ucznia, niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy.
- Udzielenie pierwszej pomocy w wypadkach jest prawnym obowiązkiem każdego pracownika szkoły. Jej nieudzielenie, szczególnie przez osobę odpowiedzialną za bezpieczeństwo ucznia, skutkuje sankcją karną.
- Gdy do wypadku ucznia dochodzi podczas lekcji nauczyciel przerywa ją, wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia – jeżeli warunki w miejscu, w którym prowadzone są zajęcia, stwarzają nadal zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów. Pracownik zobowiązany jest do niezwłocznego powiadomienia dyrektora szkoły o sytuacji.

Obowiązek powiadamiania i zabezpieczenia miejsca zdarzenia

- O każdym wypadku zawiadamia się niezwłocznie: rodziców/opiekunów prawnych poszkodowanego, pracownika szkoły odpowiedzialnego za bezpieczeństwo i higienę pracy, społecznego inspektora pracy, organ prowadzący szkołę lub placówkę oraz radę rodziców.
- O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym zawiadamia się niezwłocznie prokuratora. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia, zawiadamia się niezwłocznie państwowego inspektora sanitarnego.

- Zawiadomienia dokonuje dyrektor lub upoważniony przez niego pracownik szkoły. Fakt ten powiadamiający dokumentuje w sposób ustalony w danej szkole (podając datę i godzinę powiadomienia rodziców/opiekunów prawnych ucznia o wypadku).
- W niegroźnych przypadkach (brak wyraźnych obrażeń – np. widoczne tylko lekkie zaczerwienienie, zadrapanie, lekkie skaleczenie), po udzieleniu pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi, nauczyciel/wychowawca ustala potrzebę wezwania pogotowia ratunkowego oraz potrzebę wcześniejszego przyścia rodzica/ opiekuna prawnego i godzinę odbioru dziecka ze szkoły w dniu zdarzenia.
- W przypadku wezwania pogotowia ratunkowego w szkole powinni przebywać powiadomieni przez szkołę rodzice.
- Jeżeli lekarz stwierdzi konieczność hospitalizacji, rodzice jadą razem z dzieckiem do szpitala. Jeżeli rodzice nie dotarli do szkoły przed odjazdem karetki pogotowia (ciężki wypadek, osoba wymagająca natychmiastowej pomocy), razem z dzieckiem jedzie do szpitala dyrektor lub pracownik wskazany przez dyrektora szkoły.
- Informację o powyższych ustaleniach przekazuje się rodzicom/ prawnym opiekunom ucznia oraz dokumentuje. W każdym przypadku, gdy widoczne są obrażenia, urazy, niepokojące objawy, dyrektor lub upoważniona osoba wzywa pogotowie ratunkowe.
- Jeżeli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń, należy zabezpieczyć je nienaruszone do momentu pojawienia się odpowiednich służb. Dyrektor zabezpiecza je do czasu dokonania oględzin lub wykonania szkicu przez zespół powypadkowy.
- Jeżeli wypadek zdarzył się w czasie wyjścia, imprezy organizowanej poza terenem szkoły, wszystkie stosowne decyzje podejmuje opiekun grupy/kierownik wycieczki i odpowiada za nie oraz powiadamia właściwe służby (pogotowie, policję itp.).
- Do czasu rozpoczęcia pracy przez zespół powypadkowy dyrektor zabezpiecza miejsce wypadku w sposób wykluczający dopuszczenie osób niepowołanych. Jeżeli czynności związanych z zabezpieczeniem miejsca wypadku nie może wykonać dyrektor, wykonuje je upoważniony przez dyrektora pracownik szkoły.

Postępowanie powypadkowe:

- Przeprowadza postępowanie powypadkowe i sporządza dokumentację powypadkową;
- Powiadamia rodziców/opiekunów prawnych o wypadku i wzywa ich do szkoły;

- Rozmawia z uczniem (w obecności rodzica/opiekuna prawnego lub wychowawcy/pedagoga/psychologa szkolnego) i sporządza protokół;
- Rozmawia ze świadkami wypadku i sporządza protokoły; jeżeli świadkami są uczniowie, rozmowa odbywa się w obecności wychowawcy lub pedagoga/psychologa szkolnego, a protokół odczytuje się w obecności ucznia – świadka – i jego rodziców/ opiekunów prawnych;
- Sporządza szkic lub fotografię miejsca wypadku;
- Uzyskuje pisemne oświadczenie nauczyciela, pod opieką którego uczeń przebywał w czasie, gdy zdarzył się wypadek;
- Uzyskuje opinię lekarską z opisem doznanych obrażeń i określeniem rodzaju wypadku;
- Protokół powypadkowy sporządza się w terminie 21 dni od dnia zakończenia postępowania powypadkowego i niezwłocznie doręcza osobom uprawnionym do zaznajomienia się z materiałami tego postępowania. Przekroczenie 21-dniowego terminu może nastąpić w przypadku, gdy wystąpią uzasadnione przeszkody lub trudności uniemożliwiające sporządzenie protokołu w wyznaczonym terminie.

3. Bezpieczeństwo cyfrowe

3.1 Cyberprzemoc

Ustalenie okoliczności zdarzenia.

- Wszystkie przypadki przemocy powinny zostać zbadane: zarejestrowane i udokumentowane.
- Nauczyciel przekazuje informację wychowawcy klasy, który informuje o fakcie pedagoga szkolnego i dyrektora.
- Pedagog szkolny i dyrektor wspólnie z wychowawcą dokonują analizy zdarzenia i planują dalsze postępowanie.
- Do zadań szkoły także należy ustalenie okoliczności zdarzenia oraz ewentualnych świadków.
- Na etapie zabezpieczania dowodów i ustalania tożsamości sprawcy cyberprzemocy w procedurze bierze udział nauczyciel informatyki.

Zabezpieczenie dowodów

- Wszelkie dowody cyberprzemocy powinny zostać zabezpieczone i zarejestrowane. Należy zanotować datę i czas otrzymania materiału, treść wiadomości oraz, jeśli to możliwe, dane nadawcy (nazwę użytkownika, adres e-mail, numer telefonu komórkowego itp.) lub adres strony www, na której pojawiły się szkodliwe treści.
- Ustalić, czy ofiara potrafi wskazać sprawcę bądź przynajmniej ma przypuszczenie, kto może nim być.
- W przypadku, gdy zostało złamane prawo, należy bezwzględnie skontaktować się z policją.

Podjąć działania wobec sprawcy cyberprzemocy.

- Przeprowadzić rozmowę z uczniem-sprawcą przemocy o jego zachowaniu.
- Powiadomić rodziców sprawcy i omówić z nimi sytuację dziecka.
- Objąć sprawcę opieką psychologiczno-pedagogiczną.
- W uzasadnionym przypadku można zaproponować uczniowi (za zgodą rodziców) skierowanie do specjalistycznej placówki i udział w programie terapeutycznym.
- Należy unikać działań, które mogłyby stygmatyzować ofiarę lub sprawcę np.: wywołanie uczniów z lekcji, konfrontowanie ofiary i sprawcy, niewspółmierna kara.
- Jeżeli sprawca jest nieznany należy natychmiast przerwać akty cyberprzemocy: zawiadomić administratora serwisu w celu usunięcia materiału po wcześniejszym zabezpieczeniu dowodów.

Podjąć działania wobec ofiary cyberprzemocy.

Umożliwić wsparcie psychiczne.

- Uczeń będący ofiarą cyberprzemocy powinien otrzymać poradę, jak ma się zachować, aby zapewnić sobie poczucie bezpieczeństwa.
- Rodzice i poszkodowany powinien zostać poinformowany o możliwości skorzystania z:

- telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci: 800 100 100,

<https://800100100.pl>

- telefon zaufania dla dzieci i młodzieży: 116111, **<https://116111.pl>**

- zgłaszanie nielegalnych treści: dyzurnet.pl, **dyzurnet@dyzurnet.pl**

- telefon rzecznika praw dziecka: 800 12 12 12

- Po zakończeniu interwencji należy monitorować sytuację ucznia sprawdzając, czy nie są wobec niego podejmowane dalsze działania przemocowe, bądź odwetowe ze strony sprawcy.
- Rodzice dziecka powinni być poinformowani o problemie i otrzymać wsparcie i pomoc ze strony szkoły.
- W rozmowie z nimi pedagog przedstawia kroki, jakie zostały podjęte w celu wyjaśnienia zajścia oraz zapewnienia bezpieczeństwa poszkodowanemu uczniowi, a także, jeśli to wskazane, zaproponować rodzicom i dziecku pomoc specjalisty (psychologa, pedagoga).

Sporządzić dokumentację z zajścia.

- Pedagog szkolny zobowiązany jest do sporządzenia notatki służbowej z rozmów ze sprawcą, poszkodowanym, ich rodzicami oraz świadkami zdarzenia.
- Jeśli zostały zabezpieczone dowody cyberprzemocy, należy je również włączyć do dokumentacji pedagogicznej (wydruki, opis itp.).

Dyrektor szkoły pisemnie powiadamia sąd rodzinny o sprawie w sytuacji, gdy:

- Rodzice sprawcy cyberprzemocy odmawiają współpracy.
- Szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki wychowawcze a ich zastosowanie nie przynosi pożądaných rezultatów.
- Poważne przypadki cyberprzemocy przebiegające z naruszeniem prawa (np. groźby karalne, propozycje seksualne, publikowanie nielegalnych treści itp.) zostają przez dyrektora szkoły bezwzględnie zgłoszone na policję.

3.2 Nadmierne korzystanie z internetu

Ustalenie okoliczności zdarzenia.

- Wszystkie przypadki nadużywania korzystania z Internetu, a więc wykorzystania mediów elektronicznych, stron, portali, powinny zostać właściwie zbadane, zarejestrowane i udokumentowane.

- Jeśli wiedzę o zajściu posiada nauczyciel nie będący wychowawcą, powinien przekazać informację wychowawcy klasy, który informuje o fakcie pedagoga szkolnego i dyrektora a w następnej kolejności rodzica.
- Wychowawca, pedagog szkolny i dyrektor wspólnie powinni dokonać analizy zdarzenia i zaplanować dalsze postępowanie.
- Do zadań szkoły należy także ustalenie okoliczności nadużywania korzystania z Internetu i podjęcie działań wobec ucznia i jego rodziców.

Zabezpieczenie dowodów, które stanowią przykład nadużywania Internetu przez ucznia:

- Wszelkie dowody nadużywania korzystania z Internetu powinny zostać zabezpieczone i zarejestrowane. Należy zanotować datę i czas otrzymania materiału, treść wiadomości oraz, jeśli to możliwe, dane nadawcy (nazwę użytkownika) lub adres strony WWW, na której korzystano. Zwłaszcza jeśli dziecko korzysta z internetu w nocy godzinach w czasie przeznaczonym na odpoczynek i sen.
- Zabezpieczenie dowodów powinno być zgłoszone, na drodze postępowania wynikającego z drogi służbowej: nauczyciel wychowawca, pedagog, dyrekcja, rodzice.

Działania wobec ucznia (uczniów) nadużywających czasu korzystania z Internetu:

- Przeprowadzić rozmowę z uczniem, której celem jest ustalenie powodu korzystania z Internetu w nadmiernej ilości, wspólnie zastanowić się nad jego przyczynami i poszukać rozwiązania sytuacji ;
- Omówić z uczniem skutki jego postępowania i poinformować o konsekwencjach dla zdrowia, psychiki, bezpośredniego wpływu na wyniki w nauce;
- Poinformowanie rodziców lub opiekunów o zachowaniu ucznia, podkreślić konsekwencje wynikające z niedopilnowania dziecka i zaniedbania obowiązków rodzicielskich;

- Wskazać rodzicom i opiekunom możliwość korzystania z dostępnych programów do zainstalowania w komórce oraz innych urządzeniach cyfrowych tzw. kontroli rodzicielskiej.
- Jeśli w zdarzeniu brała udział większa grupa uczniów, należy rozmawiać z każdym z nich z osobna, zaczynając od lidera grupy. (np. Wspólne gry on line czy czatowanie)
- We współpracy z rodzicami należy opracować projekt kontraktu dla dziecka, określającego zobowiązania ucznia, rodziców i przedstawiciela szkoły oraz konsekwencje nieprzestrzegania przyjętych wymagań i terminy realizacji zadań zawartych w umowie.

Działania wobec ucznia lub grupy uczniów i ich rodziców:

Rodzice dziecka nadmiernie korzystającego z Internetu zostają poinformowani o problemie, podjętych działaniach szkoły i, w miarę potrzeb, otrzymują wsparcie i pomoc specjalistów.

- Współpraca z rodzicami podczas działań dotyczących ograniczenia i ustalenia bezpiecznego czasu spędzanego przez ucznia w Internecie.
- Uświadomienie prozdrowotne uczniów nadużywających Internetu w szkole i w domu.
- Zobowiązanie do przestrzegania wyznaczonej i bezpiecznej ilości czasu spędzonego w Internecie.

Działania w przypadku braku współpracy rodzicami.

- Zgłoszeniu zaniedbania rodzicielskiego wobec dziecka, którego elementem jest zgodnie z definicją, zaniedbywanie dziecka. Niedopilnowanie tego typu jest jedną z form polegającą na incydentalnym lub chronicznym niezaspokajaniu jego potrzeb, a także na nierespektowaniu podstawowych praw dziecka m.in. do odpoczynku.
- Zaniedbywanie powoduje zaburzenia zdrowia i trudności rozwojowe.

3.3 Niebezpieczne kontakty w internecie

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

- Należy zidentyfikować i zabezpieczyć w szkole, w formie elektronicznej dowody działania dorosłego sprawcy uwiedzenia (zapisy rozmów w komunikatorach, na portalach społecznościowych; zrzuty ekranowe, zdjęcia, wiadomości e-mail).
- Jednocześnie – **bezzwłocznie** - należy dokonać zawiadomienia na Policji o wystąpieniu zdarzenia.

Identyfikacja sprawcy(-ów)

- Ze względu na bezpieczeństwo nie należy podejmować samodzielnych działań w celu dotarcia do sprawcy, lecz udzielać wszelkiego możliwego wsparcia organom ścigania, m.in. zabezpieczyć i przekazać zebrane dowody. Identyfikacja sprawcy wykracza poza kompetencje i możliwości szkoły w większości przypadków uwodzenia przez Internet.

Aktywności wobec sprawców ze szkoły/ spoza szkoły

- Nie należy podejmować aktywności zmierzających bezpośrednio do kontaktu ze sprawcą. Zadaniem szkoły jest zebranie dowodów i opieka nad ofiarą i ew. świadkami.

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

- Należy przed wszystkim zapewnić ofierze opiekę psychologiczną i poczucie bezpieczeństwa. Podobne wsparcie winno być udzielone w przypadku zaobserwowania antyzdrowotnych i zagrażających życiu zachowań uczniów (samookaleczenia, zażywanie substancji psychoaktywnych).
- O możliwym związku takich zachowań dzieci z inspiracją w Internecie należy powiadomić rodziców.
 - Pierwszą czynnością w ramach reakcji na zagrożenie jest otoczenie ofiary pomocą psychologiczno-pedagogiczną we współpracy szkoły z rodzicami/opiekunami prawnymi. W trakcie rozmowy z dzieckiem prowadzonej w warunkach komfortu psychicznego przez wychowawcę/ pedagoga/psychologa/osobę ze szkoły, do której dziecko ma szczególne zaufanie, należy uzyskać wszelkie możliwe informacje o sprawcy i przekazać je Policji.

- Należy upewnić się, że kontakt ofiary ze sprawcą został przerwany, a dziecko odzyskało poczucie bezpieczeństwa. Towarzyszyć temu powinna analiza sytuacji domowej (rodzinnej) dziecka, w której tkwić może źródło poszukiwania kontaktów w Internecie. Dziecku należy udzielić profesjonalnej opieki terapeutycznej i/lub lekarskiej. Wszelkie działania szkoły wobec dziecka winny być uzgadniane z rodzicami/opiekunami prawnymi i inicjowane za ich zgodą.

Aktywności wobec świadków

- Jeżeli zgłaszającym zagrożenie był rówieśnik ofiary, należy również objąć go opieką psychologiczną, pozytywnie wzmacniając jego reakcję na zdarzenie.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

- W przypadkach naruszenia prawa – szczególnie w przypadku uwiedzenia dziecka do lat 15 – obowiązkiem szkoły jest powiadomienie Policji lub sądu rodzinnego.
- Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi.
- W przypadkach uwiedzenia nieletnich przez osoby dorosłe rekomenduje się – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi – skierowanie ofiary na terapię do placówki specjalistycznej opieki psychologicznej.

3.4 Procedury reagowania w przypadku wystąpienia incydentów zagrożenia cyberbezpieczeństwa w szkole

Sposób postępowania:

- Pracownik szkoły zobowiązany jest do zgłoszenia go osobie odpowiedzialnej za infrastrukturę teleinformatyczną szkoły oraz dyrekcji. Kluczowe znaczenie ma zebranie i zabezpieczenie przez specjalistę dowodów w formie elektronicznej.
- Identyfikację sprawców ataku należy pozostawić specjalistom – informatykom. W sytuacji gdy incydent spowodował w szkole straty materialne lub wiązał się z utratą danych, należy powiadomić policję, aby podjęła działania na rzecz zidentyfikowania sprawcy.

- Jeśli sprawcami incydentu są uczniowie danej szkoły, należy wobec nich podjąć działania wychowawcze i o zaistniałej sytuacji powiadomić ich rodziców. Jeżeli skutki ataku mają dotkliwy charakter, doprowadziły do zniszczenia mienia lub utraty istotnych danych (np. gromadzonych w dzienniku elektronicznym szkoły), należy taki przypadek zgłosić policji.
- W przypadku zaawansowanych awarii (np. wywołanych przez „konie trojańskie”) lub strat (np. utrata danych z dziennika elektronicznego) konieczne jest skorzystanie z zewnętrznego wsparcia eksperckiego, kontakt z serwisem twórcy oprogramowania lub zamówienie usługi w wyspecjalizowanej firmie.

3.5 Seksting

Sposób postępowania:

- Zidentyfikowani małoletni sprawcy sekstingu winni zostać wezwani do dyrekcji szkoły, gdzie zostaną im przedstawione dowody ich aktywności.
- Niezależnie od zakresu negatywnych zachowań i działań, wszyscy sprawcy powinni otrzymać wsparcie pedagogiczne i psychologiczne.
- Konieczne są także rozmowy ze sprawcami w obecności ich rodziców zaproszonych do szkoły.
- Dalsze działania poza zapewnieniem wsparcia i opieki psychologiczno-pedagogicznej nie są konieczne, jednak istotne jest pouczenie sprawców zdarzenia, że dalsze rozpowszechnianie materiałów może być nielegalne i będzie miało poważniejsze konsekwencje, w tym prawne.
- Niektóre tego typu materiały mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku na dyrektorze szkoły/placówki ciąży obowiązek zgłoszenia incydentu policji.
- W sytuacji zaistnienia znamion cyberprzemocy należy dodatkowo zastosować procedurę: cyberprzemoc.
- W razie upublicznienia przypadku sekstingu w środowisku rówieśniczym pierwszą reakcją szkoły i rodziców, oprócz dokumentacji dowodów, winno być otoczenie opieką psychologiczno-pedagogiczną ofiary oraz zaproponowanie odpowiednich działań wychowawczych.

- W przypadku publikacji lub upowszechniania zdjęć o charakterze pornografii dziecięcej (co jest wykroczeniem ściganym z urzędu) kierownictwo szkoły jest zobowiązane do powiadomienia o tym zdarzeniu policji lub sądu rodzinnego